

Успешно образование на чуждестранните студенти – Примерът България

В хода на т.н. Болонски процес в Европа се създава едно общо академично пространство, в което немските Висши учебни заведения също трябва да утвърдят позициите си. Интернационализацията на европейските университети подпомага образованието на квалифицирани кадри в областта на науката и икономиката. Културният обмен е и предпоставка за иновативни идеи и допринася за развитието и модернизацията на висшето образование. Това води и до подобрения в качеството на обучението и науката.

На 1. януари 2007 се очаква и България да се присъедини към Европейския съюз и с това ще стане част от общото европейско образователно и научно пространство. Съдейки по нарастващия брой на българските студенти в немските университети (в момента около 11.500), Германия се явява за тях една от най-предпочитаните страни за следване в чужбина. Българите са третата по големина група чуждестранни студенти след китайците и поляците.

Досегашни проучвания сред чуждестранните студенти в Германия показват обаче, че успешното им следване в много случаи е застрашено. Едно примерно изследване на Информационната Система за Висшето Образование ООД (HIS GmbH) в три различни Висши учебни заведения показва, че до летния семестър 2002 едва 25% от чуждестранните студенти успяват да завършат след 16 семестъра от началото на следването си. Това се свързва с различни причини, произлизащи например от специфичните условия на живот и следване, информационни дефицити, недостатъчна подготовка за следването, културни различия, финансови трудности и т.н.

В момента обаче липсват подходящи качествени и лонгитюдни пручвания относно процеса на обучение на чуждестранните студенти, които биха могли адекватно да изследват тези причини.

Миналата година в Университета в Бон бе проведено качествено проучване относно житейските условия на източноевропейските студенти в региона Кьолн-Бон. В лични разговори запитаните студенти разказваха за трудности свързани с тяхната интеграция, но също така и за едно раздвоено чувство към родната си страна. Тенденцията за завръщане в родината се свързва предимно с изгледите за професионална реализация и възможностите за използване на образованието си в родната страна.

Запланираното изследване ще съблюдава както качествени, така и методологични и количествени аспекти. В началото на проекта ще бъдат проведени качествени анализи сред българските кандидат-студенти и студенти, а в последствие резултатите ще бъдат валидирани чрез лонгитюден анализ с количествена насоченост. Изследването ще бъде посветено на следните въпроси:

- Кои са предпоставките за едно успешно следване (в България или в чужбина)?
- Кои фактори играят важна роля при вземането на решение за следване в родната страна или в чужбина?
- Как протича подготовката за следването и какви са очакванията?
- Какво влияние оказват мотивацията за следване, както и емоционални и социални фактори?
- Как се развиват тези фактори по време на подготовката и на самото следване?
- Кои детерминанти определят завръщането в България?

В търсене отговора на тези въпроси Райнише Фридрих- Вилхелмс- Университет Бон би искал съвместно с български партньор да проведе едно лонгитюдно проучване в България и Германия (съответно и в други европейски страни, в които българските студенти започват следването си). В рамките на това проучване се стремим към провеждането на редовни годишни запитвания сред български кандидат-студенти и студенти за периода от общо осем години. Запитванията ще започват преди началото на следването (12.клас) и ще продължат по време на самото следване или на друга форма на професионална подготовка в родната или в чужда страна със същите участници.

По-долу описаната проект-скица представя планирания работен план:

Подготвителна фаза

В подготвителната фаза на планираното изследване отделните точки от работния план ще бъдат обсъдени и съгласувани между немския и българския партньор. Ще бъде проучена актуалната специализирана литература. Българският партньор събира информация относно релевантни статистики в България и описва процеса на кандидатстване за следване в чужбина (какви условия трябва да изпълнят кандидатите в България: подаване на молба за виза, необходими документи и т.н.). Немският партньор проучва актуални изследвания относно процеса на образование на чуждестранните студенти, релевантни заключения и статистики. Тези проучвания ще бъдат основата за разработка на въпросника за качествените интервюта в следващата фаза на проекта.

Предварителен качествен анализ – качествените интервюта

С цел разработка на инструментите за лонгитюдното проучване, ще бъдат проведени в първите месеци от проекта еднократни качествени интервюта в България и в Германия. Те ще имат за цел да се установи нивото на информираност сред българските кандидат-студенти и студенти, тяхната мотивация, очаквания и бъдещи планове, свързани със следването. Ще бъдат интервюирани три групи:

- български абитуриент(к)и (12.клас),
 - n=15 дванадесетокласници, които се интересуват от следване в Германия

- n=15 дванадесетокласници, които се интересуват от следване в друга чужда страна
- български студенти в Германия в началото на следването си (n=30) и
- напреднали български студенти в Германия, които успешно са завършили първата част от следването си (Vordiplom) (n=15).

Ще бъдат проведени и сравнителни запитвания сред немски кандидат-студенти и студенти (n=30), за да се установят специфични за чуждестранните студенти разлики относно мотивацията, техните цели, очаквания и подготовка за следване. Българският партньор ще проведе качествените интервюта с българските дванадесетокласници, а немският партньор интервютата с българските начинаещи и напреднали студенти в Германия, както и с немските кандидат-студенти и студенти. Всички запитвания ще бъдат записани на касета или компактдиск и ще бъдат предоставени на кооперационния партньор. Интервютата ще бъдат проведени с напредналите български студенти и с немските контролни групи на немски език, а с другите групи на български език. Въз основа на досегашни проучвания въпросите до голяма степен ще бъдат стандартизирани, което улеснява съвместния анализ на данните.

Резултатите от качествените анализи ще бъдат представени в съвместен научен доклад. Те дават възможност за сравнение между български и немски кандидат-студенти и студенти относно тяхната мотивация, цели, очаквания и подготовка за следване, както и възможност още на този ранен етап да се изведат първи заключения относно процеса на следване.

Основна фаза на проекта – лонгитюдни онлайн-запитвания

Редовни годишни онлайн-запитвания ще са постоянна част от научния проект. Онлайн-въпросникът ще бъде разработен въз основа на качествените анализи в съвместна работа на двамата партньори и ще бъде програмиран в Центъра за Евалуация и Методология (ЦЕМ) в Университета в Бон.

Тези запитвания ще започнат с участниците в 12 клас и ще продължат по време на тяхното следване. Вземайки под внимание различните характеристики на участниците, ще бъдат запитвани не само заинтересуваните от следване в чужбина, но и тези, които имат намерение да започнат следването си в България и евентуално да го продължат след време в друга страна, както и тези, които се интересуват само от временен престой в чужбина (например студентски обмен). Участниците ще могат да получат резултатите от изследването чрез електронна поща.

Набирането на участници в 12.клас ще бъде координирано от българския партньор. На интернет-страницата на българското Министерство на образованието и науката се намира пълен списък на гимназиите и общообразователните училища в България (www.minedu.government.bg/register/register_sredni.htm). Посредством връзка с българските училища ще бъдат набрани адреси на електронната поща (е-мейли) на дванадесетокласници, които се интересуват от следване или по-нататъчно пребиваване в чужбина. Стремим се към извадка от около 5000 участници за първото онлайн-запитване. От 2006 до 2008 г. включително годишно ще бъдат набрани сред българските абитуриент(к)и нови участници, като общо ще бъдат лонгитюдно запитвани три кохорти. От особен интерес е, че втората и третата кохорта ще бъдат запитвани след очакваното присъединяване на България към Европейския съюз, което дава възможност да се установят влияние и промени, обословени от този факт.

По-нататъчната връзка с участниците чрез електронна поща с цел редовни онлайн-запитвания, обработката на данните, както и представяне на резултатите от изследването на участниците ще бъде координирано от немския партньор.

Резултатите от тези запитвания ще предоставят информация относно очакванията и надеждите, свързани с образование и пребиваване в чужбина и ще дадат възможност за сравнение между студенти следващи в родината си и тези в чужбина. Освен това лонгитюдният дизайн дава възможност да се изследват както предимства, така и евентуални разочарования по време на следването. По този начин може да се опише как протича следването, вземането на важни решения относно образованието, трудности, с които студентите се сблъскват и да се разработят съответни стратегии за тяхното преодоляване, които ще допринесат за по-ефициентно следване в чужбина.

Настоящем се обсъждат различни възможности за финансиране и се търсят външни партньори за проекта.

Обзорен преглед на съвместната работа между България и Германия

ОБЩ РАБОТЕН ПЛАН: ОБЗОРЕН ПРЕГЛЕД	
БЪЛГАРИЯ	ГЕРМАНИЯ
→ проучване на релевантни статистики в България и описание процеса на кандидатстване за следване в чужбина	→ проучване на специализирана литература, актуални изследвания относно процеса на образование на чуждестранните студенти, релевантни заключения и статистики
Подготовка на качествените интервюта (въпросник)	
→ качествени интервюта с български ученици (12.клас), които се интересуват от следване в Германия (n=15) или в друга чужда страна (n=15)	→ качествени интервюта с български начинаещи (n=30) и напреднали студенти в Германия (n=15)
	→ качествени интервюта с три немски контролни групи: кандидат-студенти (n=10), начинаещи (n=10) и напреднали студенти (n=10)
Осъществяване на връзка с българските гимназии и общообразователни училища – набиране на е-мейли (n ≥ 5000), (2006 г.)	
Анализ на качествените интервюта въз основа на записи на касета или компактдиск	
Изготвяне на съвместен научен доклад за резултатите от качествените интервюта: сравнение на български и немски кандидат-студенти и студенти	
Разработка на онлайн-въпросника и изпробване сред малка извадка	
	Програмиране на онлайн-въпросника
	Осъществяване на връзка с участниците чрез електронна поща и провеждане на запитването
	Анализ на данните и предоставяне на резултатите на участниците
Изготвяне на съвместен научен доклад за резултатите от първата количествена извадка	
Набиране на нови е-мейл-адреси от втората кохорта български ученици (2007 г.)	
	Осъществяване на връзка с участниците чрез електронна поща и провеждане на запитването
	Анализ на данните и предоставяне на резултатите на участниците
Изготвяне на съвместен научен доклад за резултатите от втората количествена извадка	
Набиране на нови е-мейл-адреси от третата и последна кохорта български ученици (2008 г.)	
	Осъществяване на връзка с участниците чрез електронна поща и провеждане на запитването

ОБЩ РАБОТЕН ПЛАН: ОБЗОРЕН ПРЕГЛЕД	
БЪЛГАРИЯ	ГЕРМАНИЯ
	Анализ на данните и предоставяне на резултатите на участниците
Изготвяне на съвместен научен доклад за резултатите от третата количествена извадка	
Редовни онлайн-запитвания на участниците за периода от общо осем години	